

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Terentivs,|| A` M. Antonio Mvreto|| locis prope
innumerabilibus|| emendatus.||**

Terentius Afer, Publius

Venetiis, 1558 [erschieden] 1559

Terentii Hecyra.

[urn:nbn:de:gbv:45:1-723936](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-723936)

TERENTII HECYRA.
ACTA LVDIS ROMANIS SEX. IVLIO
CAES. CN. CORNELIO DOLABELLA,
AEDIL. CVR. NON EST PERACTA TO:
TA. MODOS FECIT FLACCVS CLAV:
DII TIBIIS PARILIB. CN. OCTAVIO,
T. MANLIO COS. RELATA EST ITE:
RVM LVDIS FVNEBRIBVS. RELATA
EST TERTIO Q. FVLVIO,
L. MARCIO AEDILIBVS
CVRVLIBVS.

C. SVLPICII APOLLINARIS
PERIOCHA.

*U*xo^rem duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorās uirgini uitium obtulit.
Eiusq; per uim quem detraxit annulum,
Dederat amicæ Bacchidi meretriculæ:
Dein profectus in imbrum est: nuptam haud attigit.
Hanc mater utero grauidam, ne id sciat socrus
Ut ægram ad se transfert: reuertit Pamphilus:
Deprehendit partum: celat: uxorem tamen
Recipere non uolt. pater incusat Bacchidis
Amorem. dum se purgat Bacchis, annulum
Mater uitiatæ forte agnoscit Myrrhina.
Uxo^rem recipit Pamphilus cum filio.

PROLOGVS

P R O L O G V S .

Ecyra est huic nomen fabulae . hæc cum data
 h Est noua , nouū interuenit uitium , & calamitas ,
 ut neque spectari , neque cognosci potuerit :
 Ita populus studio stupidus in funambulo
 Animum occuparat . nunc hæc plane est pro noua :
 Et is , qui scripsit hanc , ob eam rem noluit
 Iterum referre , ut iterum possit uendere .
 Alias cognostis eius : quæso hanc noscite .
 Orator ad uos uenio ornatu prologi .
 Sinite exorator sim , eodem ut iure uti senem
 Liceat , quo iure sum usus adolescentior ,
 Nouas qui exactas feci ut inueterascerent ,
 Ne cum poeta scriptura euanesceret .
 In his , quas primum Cæciliij didici nouas ,
 Partim sum earum exactus , partim uix steti .
 Quia scibam dubiam fortunam esse scenicam ,
 Spe incerta , certum mihi laborem sustuli .
 Easdem agere cœpi , ut ab eodem alias discerem
 Nouas studiose , ne illum ab studio abducerem .
 Perfeci , ut spectarentur . ubi sunt cognitæ ,
 Placitæ sunt . ita poetam restitui in locum ,
 Prope iam remotum iniuria aduersarium
 Ab studio , atque ab labore , atque ab arte musica .
 Quod si scripturam spreuissem in præsentia , &
 In deterrendo uoluisssem operam sumere ,
 Ut in ocio esset , potius quàm in negocio :
 Deterruissem facile , ne alias scriberet .
 Nunc quid petam , mea caussa , æquo animo attendite .

H E C Y R A

Hecyram ad uos refero, quam mihi per silentium
 Nunquā agere licitum est, ita eam oppressit calamitas,
 Eam calamitatem uestra intelligentia
 Sedabit, si erit adiutrix nostrae industriae.
 Cum primum eam agere coepi, pugilum gloria,
 Funambuli eodem accessit expectatio:
 Comitum conuentus, studium, clamor mulierum
 Fecere, ut ante tempus exirem foras,
 Vetere in noua coepi uti consuetudine,
 In experiundo ut essem: refero denuo;
 primo actu placeo: cum interea rumor uenit,
 Datum iri gladiatores: populus conuolat:
 Tumultuantur, clamant, pugnant de loco:
 Interea ego meum non potui tutari locum.
 Nunc turba nulla est: ocium, & silentium est:
 Agendi tempus mihi datum est: uobis datur
 Potestas condecorandi ludos scaenicos.
 Nolite sinere per uos artem musicam
 Recidere ad paucos: facite, ut uestra auctoritas
 Meae auctoritati fauatrix, adiutrixq; sit.
 Si nunquam auare statui pretium arti meae,
 Et eum esse quæstum in animum induxi maximum,
 Quammaxime seruire uostris commodis:
 Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
 Studium suum, & se in uostram commisit fidem,
 Ne eum circumuentum inique iniqui irrideant.
 Mea causa causam hanc accipite, & silentium
 Date, ut lubeat scribere alijs, mihiq; ut discere
 Nouas expediat, posthac pretio emptas meo.

ACTVS

ACTVS PRIMI SCENA PRIMA.

PHILOTIS, SYRA.

- ph. Er pol quàm paucos reperias meretricibus
 p Fideles euenire amatores syra.
 Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi,
 Quàm sancte, ut quiuis facile posset credere,
 Nunquam illa uiua ducturum uxorem domum:
 Hem duxit. sy. ergo propterea te sedulo
 Et moneo, & hortor, ne cuiusquam misereat,
 Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.
- ph. Utin' eximium neminem habeam? sy. neminem:
 Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te uenit,
 Quin ita paret sese, abs te ut blanditijs suis
 Quamminimo pretio suam uoluptatem expleat.
 Hiscine tu amabo non contra insidiabere?
- ph. Tamen eandem pol esse omnibus, iniurium est.
 sy. Iniurium est autem ulcisci aduersarios?
 Aut qua uia captent te illi, eadem ipsos capi?
 Ehu me miseram, cur non aut istæc mihi
 Aetas & forma est, aut tibi hæc sententia?

ACTVS PRIMI SCENA II.

PARMENO, PHILOTIS, SYRA.

- pa. Enex si quæret me, modo isse dicito
 f Ad portum percontatum aduentum Pamphili.
- R 4 Audin',

- Audin', quid dicam, scirte? si quæret me, uti
 Tum dicas: si non quæret, nullus dixeris;
 Alias ut' uti possim causa hac integra.
 sed uideon' ego Philotium? unde hæc aduenit?
 Philotis, salue multum. Ph. o salue Parmeno.
 sy Salue mecastor Parmeno. Pa. & tu aedepol syra.
 Dic mihi Philoti, ubi te oblectasti tam diu?
 Ph. Minime me equidem oblectaui, quæ cum milite
 Corinthum hinc sum profecta inhumaniſſimo:
 Biennium ibi perpetuum misera illum tuli.
 Pa. Aedepol te desiderium Athenarum arbitror
 Philotium cepisse sæpe, & te tuum
 Consilium contempſisse. Ph. non dici potest,
 Quam cupida eram huc redeundi, abeundi à milite,
 Vosq; hic uidendi, antiqua ut consuetudine
 Agitarem inter uos libere conuiuium:
 Nam illi haud licbat nisi præſinito loqui
 Quæ illi placerent. Pa. haud opinor commode
 Finem ſtatuiſſe orationi militem.
 Ph. Sed quid negoci hoc? modo quæ narrauit mihi
 Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi
 Fore, ut ille hac uina poſſet animum inducere
 Vxorem habere. Pa. habere autem? Ph. eho tu, an non
 habet?
 Pa. Habet, sed firmæ hæc uereor ut ſint nuptiæ.
 Ph. Ita dii deaq; faxint, ſi in rem eſt Bacchidis.
 Sed qui iſtuc credam ita eſſe? dic mihi Parmeno.
 Pa. Non eſt opus prolato: hoc percontarier
 Deſiſte. Ph. nempe ea cauſſa, ut ne id fiat palam.
 Ita me dii bene ament haud propterea te rogo, ut

Hoc proferam, sed tacita ut mecum gaudeam.

Pa. Nunquam dices tam commode, ut tergum meum

Tuam in fidem committam. Ph. ab noli Parmeno:

Quasi non tu multo malis narrare hoc mihi,

Quam ego, quæ percõter, scire. Pa. uera hæc prædicat:

Et mi illud uitium maximum est. si mihi fidem

Das te taciturnam, dicam. Ph. ad ingenium redis.

Fidem do, loquere. Pa. ausculta. Ph. istic sum. Pa.

hanc Bacchidem

Amabat, ut cum maxume, tum Pamphilus,

Cum pater, uxorem ut ducat, orare occipit:

Et hæc, communia omnium quæ sunt patrum,

Senem se dicere esse, illum autem esse unicum

Præsidium uelle se senectuti suæ.

Ille primo se negare: sed postquam acrius

Pater instat, fecit animi ut incertus foret,

pudorin', an' ne amor obsequeretur magis.

Tundendo, atque odio denique effecit senex:

Despondit gnatam ei huius uicini proxumi.

Vsque illud uisum est Pamphilo neutiquam graue,

Donec iam in ipsis nuptijs. postquam uidet

paratas, nec moram ullam, quin ducat, dari:

Ibi demum ita ægre tulit, ut ipsam Bacchidem,

Si adesset, credo ibi eius commiseresceret.

Vbicunque datum erat spatium solitudinis,

Vt colloqui mecum una posset: Parmeno

Perij, quid ego egi? in quod me conieci malum?

Non potero hoc ferre Parmeno: perij miser.

Ph. At te dij deæq; perduint cum isto odio Laches.

Pa. Ad pauca ut redeam, uxorem deducit domum:

Nocte

H E C Y R A

Nocte illa prima uirginem non attigit :

Quæ consecuta est nox , eam nihilo magis .

Ph. Quid ais ? cum uirgine una adolescens cubuerit ,

Plus potus , illa se abstinere ut potuerit ?

Non uerisimile dicis : nec uerum arbitror .

Pa. Credo ita uideri tibi . nam nemo ad te uenit ,

Nisi cupiens tui : ille inuitus illam duxerat .

Ph. Quid deinde fit ? Par. diebus sane pauculis

Post Pamphilus me solum seducit foras ,

Narratq; , ut uirgo à se integra etiam tum fiet :

Séq; ante , eam quàm uxorem duxisset domum ,

Sperasse eas tolerare posse nuptias .

Sed quam decreuim me non posse diutius

Habere , eam ludibri haberi Parmeno ,

Quin integram itidem reddam , ut accepi à suis ,

Neque honestum mihi , neque utile ipsi uirgini est .

Ph. Pium , ac pudicum ingenium narras Pamphili .

Pa. Hoc ego proferre , incommodum esse mihi arbitror :

Reddi patri autem , cui tu nihil dicas uiti ,

Superbum est : sed illam spero , ubi hoc cognouerit ,

Non posse se mecum esse , abituram denique .

Ph. Quid interea ? ibat ne ad Bacchidem ? Par. quotidie :

Sed , ut fit , postquam hunc alienum ab sese uidet ,

Maligna multo , & magis procax facta illico est .

Ph. Non æpol mirum . Par. atqui ea res multo maxime

Disiunxit illum ab illa , postquam & ipse se ,

Et illam , & hanc , quæ domi erat , cognouit satis ,

Ad exemplum ambarum mores earum æstimans .

Hæc , ita uti liberali esse ingenio decet ,

Pudens , modesta , incommoda , atque iniurias

viri omnes ferre, & tegere contumelias.
 Hic animus partim uxoris misericordia
 Denictus, partim uictus huius iniuria,
 paulatim elapsus Bacchidi, atque huic transtulit
 Amorem, postquam par ingenium nactus est.
 Interea in Imbro moritur cognatus senex
 Horum, ea ad hos redibat lege hereditas.
 Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater.
 Reliquit cum matre hic uxorem: nam senex
 Rus abdidit se: huc raro in urbem comitat.

Ph. Quid adhuc habent infirmitatis nuptiae?

Pa. Nunc audies. primum dies complusculos
 Bene conueniebat sane inter eas: interim
 Miris modis odisse coepit Socratem,
 Neque lites ullae inter eas: postulatio
 Nunquam. Ph. quid igitur? Pa. si quando ad eam ac-
 cesserat
 Confabulatum, fugere e conspectu illico,
 Videre nolle. denique, ubi non quit pati,
 Simulat se a matre accersi ad rem diuinam, abit.
 Vbi ibi est dies complures, accersi iubet.
 Dixere causam tunc nescio quam: iterum iubet:
 Nemo remisit. postquam accersunt saepius,
 Aegram esse simulant mulierem. nostra illico
 It uisere ad eam: admisit nemo. hoc ubi senex
 Resciuit, heri ea causa rure aduenit huc,
 Patrem continuo conuenit Philumena.
 Quid egerint inter se, nondum etiam scio:
 Nisi sane curae est, quorsum euenturum hoc fiet,
 Habes omnem rem: pergam quod coepi hoc iter.

Ph.

H E C Y R A

Ph. Et quidem ego : nam constitui cum quodam hospite
Me esse illum conuenturam . Par. dij uortant bene
Quod agas . Phi. uale . Par. et tu bene uale Philotium .

ACTVS SECVNDI SCENA PRIMA.

LACHES, SOSTRATA.

La. Ro deum atque hominum fidem , quod hoc
P genus est , quæ hæc coniuratio ,
Ut omnes mulieres eadem æque studeant ,
nolintq; omnia ?

Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio ul-
lam reperias :

Itaque adeo uno animo oēs socrus oderunt nurus . uiris
Esse aduorsas , æque studium est , similis est pertinacia .

In eodē oēs mihi uidentur ludo doctæ ad malitiam : et
Ei ludo , si ullus est , magistram hæc esse satis certo scio .

So. Me miseram , quæ nunc , quamobrem accuser , nescio .

La. hem

Tu nescis ? So. non , ita me dij bene ament mi Laches ,
Itaq; una inter nos agere ætatem liceat . La. dij mala
prohibeant .

So. Meq; abs te immerito esse accusatam , post modo rescis-
ces . La. scio .

Te immerito ? an quicquam pro istis factis dignum te
dici potest ,

Quæ me , et te , et familiam dedecoras , filio luctum
paras ?

Tū autē, ex amicis inimici ut sint nobis affines, facis;
 Qui illum decrerūt dignū, suos cui liberos cōmitterent. .1

Tu sola exorere, quæ perturbas hæc tua impudentia.
 s. Ego ne? L. tu inquā mulier, quæ me omnino lapidem,
 haud hominem putas. .2

An, quia ruri esse crebro soleo, nescire arbitramini,
 Quo quisque pacto hic uitam uostrorum exigat?
 Multo melius, hic quæ fiunt, quàm illi ubi sum assi- .2
 due, scio:

Ideo quia, uti uos mihi domi eritis, proinde ego ero .1
 foris.

Iam pridē equidē audiui cepisse odium tui Philumenam:
 Minimēq; adeo mirum: & , ni id fecisset, magi mi-
 rum foret.

Sed nō credidi adeo, ut etiam totā hanc odisset domum:
 Quod si scissem, illa hic maneret potius, tu hinc isses
 foras

At uide, quā immerito ægritudo hæc oritur mi abs
 te Sostrata.

Rus habitatum abij, concedens uobis, & rei seruiens,
 sumptus uestros, ociūmq; ut nostra res posset pati,
 Meo labori haud parcens, præter æquom atque æta-
 tem meam. .1

Non te pro his curasse rebus, ne quid ægre esset mihi?

s. Non mea opera, neque pol culpa euenit. L. immo ma-
 xime.

Sola hic fuisti: in te omnis hæret culpa sola Sostrata. .1

Quæ hic erāt, curares; cum ego uos solui curis ceteris.

Cum puella anum suscepisse inimicitias non pudet;

illiu' dices culpa factum. s. haud equidem dico mi

Laches.

H E C Y R A

Laches.

L. Gaudeo (ita me dij ament) gnati caussa : nam dete
quidem ,

Sati' scio , peccando detrimenti nil fieri potest .

S. Qui scis , an ea caussa mi uir me odisse assimulauerit ,
vt cū matre una plus esset? L. quid ais? nō signi sat est,
Quōd heri nemo uoluit uisentem te ad eā intrmittere?

S. Enim lassam oppido tum aiebant : eo ad eam non ade
missa sum .

L. Tuos esse illi mores morbum magi' , quā ullam aliam
rem arbitror :

Et merito adeo : nam uostrarum nulla est , quin gnatum
uelit

Ducere uxore : & quæ uobis placita conditio est , datur.
Vbi duxere impulsu uostro , uostro impulsu easdem
exigunt .

ACTVS SECVNDI SCENA II.

PHIDIPPVS, LACHES,
S O S T R A T A .

P. Tsi scio Philumena meū ius esse , ut te cogā,
e Quæ ego imperem , facere : ego tamen pa
trio animo uictus faciam

Vt tibi concedam , neque tuæ libidini aduorsabor .

L. Atque eccum Phidippum optume uideo : ex hoc iam sci
bo , quid sit .

Phidippe , esse ego meis omnibus scio me apprime obsce
quentem :

sed

sed non adeo, ut facilitas mea illorum corrumpat
animos.

Quod si tu idem faceres, magis in rem & nostram, &
nostram id esset.

Nunc uideo in illarum potestate esse te. P. eia uero.

L. Adij te heri de filia: ut ueni, itidem incertum amisti.

Haud ita decet, si perpetuam uis esse affinitatem hanc,

Celare te iras, si quid est peccatum à nobis, profer:

Aut ea, refellendo, aut purgando uobis, corrigemus,

Te iudice ipso. sin ea est caussa retinendi apud uos,

Quia ægra est: te mi iniuriam facere arbitror Phi-

dippe,

Si metuis, satis ut meæ domi curetur diligenter.

At, ita me dij ament, haud tibi hoc concedo, et si illi pa-

ter es,

Vt tu illam saluam magis uelis, quàm ego: id adeo

gnati caussa,

Quem ego intellexi illam haud minus, quàm se ipsum,

magnificare,

Neque adeo me clam est, quàm esse eum grauius latu-

rum credam,

Hoc si rescierit. eò, domum studeo hæc prius, quàm il-

le huc redeat.

P. Laches, & diligentiam uestram, & benignitatem

Noui: & quæ dicis, omnia esse ut dicis, animū induco:

Et te hoc mihi cupio credere: illā ad uos redire studeo,

Si facere possim ullo modo. L. quæ res te facere id

prohibet?

Eho, nunquidnam accusat uirum? P. minime: nam

postquam attendi

Magis,

Magis, & ui coepi cogere ut rediret, sancte adiurat
 Non posse apud uos Pamphilo se absente perdurare.
 Aliud fortasse alijs uitij est: leni ego animo sum natus:
 Non possum aduersari meis. L. hem Sostrata. So. hem
 me miseram.

L. Certum ne est istuc? P. nunc quidem, ut uidetur: sed nun
 quid uis?

Nam est, quod me transire ad forum iam oportet. L. eo
 tecum una.

ACTVS SECVNDI SCENA III.

SOSTRATA.

6. De pol nae nos aequae sumus omnes in uise
 uiris,
 Propter paucas; quae omnes faciunt dis
 gnae ut uideamur malo.

Nam, ita me ament di, quod me accusat nunc uir, sum
 extra noxiam.

sed non facile est expurgatu: ita animum induxerunt,
 focrus.

Omnes esse iniquas. haud pol me equidem: nam nun
 quam secus.

Habui illam, ac si ex me esset nata: nec, qui hoc mi
 eueniat, scio.

Nisi pol filium multimodis iam expecto ut redeat do
 mum.

ACTVS

ACTVS TERTII SCENA PRIMA.

PAMPHILVS, PARMENO,
MYRRHINA.

P. *Emini ego plura acerba esse ex amore ho-*
mini unquam oblata credo,
Quàm mi. heu me infelicè, hancine ego
uitam parsi perdere?

Haccine ego caussa eram tantopere cupidus redeundi
domum?

Cui quanto fuerat præstabilius, ubiuis gentium æta-
tem agere,

Quàm huc redire? atque hæc ita esse miserum me re-
sciscere?

Nam nos omnes, quibus alicunde aliquis obiectus est
labos,

Omne quod est interea tempus, prius quàm id rescia-
tum est, lucro est.

Par. *At sic, citius qui te expedias his ærumnis, reperies.*
Si non rediisses, hæc iræ factæ essent multo ampliores:
sed nunc aduentû tuû ambas Pãphile scio reuerituras.
Rẽ cognosces, irã expedies: restitues rursus in gratiã.
Lenia sunt hæc, quæ tu pergrauia esse in animum in-
ducti tuum.

Pam. *Quid consolare me? an quisquam usquam gentium*
est æque miser?

Prius quàm hanc uxorem duxi, habebam alibi animû
amori deditum:

Iam in hac re ut taceam, cuius facile scitu quàm fue-

s rim

rim miser :

Tamen nunquam ausus sum recusare eam, quam mi
obtrudit pater.

Vix me illinc abstraxi, atque impeditum in ea expedi-
ui animum meum :

Vixq; huc contuleram, hem noua res orta est, porro ab
hac quæ me abstrahat.

Tum matrem ex ea re me aut uxorem in culpa inuen-
turum arbitror :

Quod cum ita esse inuenero, quid restat, nisi porro in
fiam miser?

Nam matris ferre iniurias me Parmeno pietas iubet.
Tum uxori obnoxius sum : ita olim suo me ingenio per-
tulit,

Tot meas iniurias quæ nunquam in ullo patefecit loco,
sed magnum nescio quid necesse est euenisse Parmeno,
Vnde ira inter eas intercessit, quæ tam permansit diu.

Par. Hoc quidem hercule paruum est : si uis uero ueram ra-
tionem exequi,

Non maxumas, quæ maxumæ sunt interdum ira,
iniurias

Faciunt : nam sæpe est, quibus in rebus alius ne iratus
quid est,

Cum de eadē caussa est iracundus factus inimicissimus.
Pueri inter sese quàm pro leuibus noxiis iras gerunt?
Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus, in-
firmum gerunt.

Itidem mulieres sunt ferme, ut pueri, leui sententia.
Fortasse unum aliquod uerbum hanc inter eas iram
conciuerit.

Pam. Abi Parmeno intro, ac me uenisse nuncia. Par. hem
quid hoc? Pam. tace.

Trepidari sentio, cursari rursum prorsum: agedum ad
fores

Accede propius. Par. hem, sensistin? Pam. noli fabu
larier.

Pro Iupiter, audio clamorem. Par. tute loqueris, me
uetas?

M. Tace obscero mea gnata. Pam. matris uox uisa est Phi-
lumena.

Nullus sum. Par. qui dum? Pam. perij. Par. quam ob
rem? Pam. nescio quod magnum malum

Profecto Parmeno me celas. Par. uxore Philumenam
pauitare nescio quid, dixerunt: id si forte est, nescio

Pam. Interij: cur mihi id non dixti? Par. quia non pote-
ram una omnia.

Pam. Quid morbi est? Par. nescio. Pam. quid? nemo ne-
medicum adduxit? Par. nescio.

Pam. Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quicquid
est, certum sciam?

Quonam modo Philumena mea nunc te offendam af-
fectam?

Nam si periculum ullum in te est, perijsse me una haud
dubium est.

Par. Non usus factus est mihi nunc, hunc intro sequi.

Nam inuisos omnes nos esse illis sentio:

Here nemo uoluit Sostratam intro admittere.

Si forte morbus amplior factus fiet,

Quod sane nolim, maxime heri caussa mei:

Seruom illico introijsse dicent Sostratae,

H E C Y R A

Aliquid tulisse comminiscuntur mali.
Capiti, atque ætati illorum, morbus qui auctu' sit:
Hera in crimen ueniet, ego in magnum malum.

ACTVS TERTII SCENA II.

SOSTRATA, PARMENO,
PAMPHILVS.

S. E scio quid iam dudum hic audio tumultuari
misera:

Male metuo, ne Philumenæ magi' morbus
aggrauescat:

Quod te Aesculapi, & te Salus, ne quid sit huius, oro.
Nunc ad eam uisam. Par. heus Sostrata. s. ehem. Par.
iterum istinc excludere.

S. Ehem Parmeno, tu ne hic eras? perij, quid faciam
misera?

Non uisam uxore' Pāphili, eū in proxumo hic sit ægra?

Par. Non uisas, nec mittas quidē uisendi caussa quenquam.
Nam qui amat cui odio ipsus est, bis facere stulte duco:
Laborem inanem ipsus capit, & illi molestiam affert.
Tū autē filius tuus introijt uidere, ut uenit, quid agat.

S. Quid ais? an uenit Pamphilus? Par. uenit. s. dijs gras
tiam habeo.

Hem, istoc uerbo animus mihi redijt, & cura ex corde
excessit.

Par. Iam ea te caussa maxume huc nunc introire nolo:

Nam si remittent quippiam Philumena dolores,
Omnem rem narrabit, scio, continuo sola soli,

Que

Quæ inter uos interuenit, unde ortum est initium iræ.
Atque eccum uideo ipsum egredi: quàm tristis est. So. o
mignate.

Pa. Mea mater, salue. S. gaudeo uenisse saluom. saluan
Philumena est? Pam. meliuscule est. S. utinam istuc ita
dij faxint.

Quid tu igitur lacrimas? aut quid es tam tristis? Pam.
recte mater.

So. Quid fuit tumulti? dic mihi: an dolor repente inuasit?

Pam. Ita factum est. So. quid morbi est? Pam. febris. So.
quotidiana? Pam. ita aiunt.

Isodes intro, consequar iam te mea mater. So. fiat.

Pam. Tu pueris curre Parmeno obuiam, atque his onera
adiuta.

Pa. Quid? non sciunt ipsi uiam, domum qua redeant?
Pam. cessas?

ACTVS TERTII SCENA III.

PAMPFILVS.

Pam. Equo mearum rerum initium ullum inueni-
re idoneum,
Vnde exordiar narrare, quæ nec opinati ac-
cidunt,

Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi au-
ribus:

Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.

Nam modo me intro ut corripui timidus, alio suspiciâs

Morbo me uisurum affectam, ac sensi esse, uxorem:

hei mihi,

§ 3 Postquam

Postquam me aspexere ancillæ aduenisse, ilico omnes
simul

Letæ exclamant, uenit, id quod me repente aspexerant.
Sed continuo uultum earum sensi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat aduentum meum.
Forte una illarum interea propere præcurrit, nūcians
Me uenisse: ego eiu' uidentium cupidus recta consequor.
Posteaquā introi, exemplo eius morbum cognoui miser.
Nam neque, ut celari posset, tempus spatium ullum dabat.
Neque uoce alia, ac res monebat, ipsa poterat cōqueri.
Postquam aspexi, o facinus indignum inquam: et cor
ripui illico

Me inde, lacrumans, incredibili re, atque atroci percitus.
Mater cōsequitur: iam ut limen exirem, ad genua ac-
cidit,

Lacrumans misera: miseritum est, profecto hoc sic est,
ut puto.

Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humilia
sumus.

Hanc habere orationem mecum à principio institit:

O mi Pamphile, abs te quamobrem hæc abierit, causam
uides:

Nam uitium est oblatum uirgini olim ab nescio quo im-
probo:

Nūc huc confugit, te atque alios partum ut celaret suum.
Sed cum orata eius reminiscor, nequeo quin lacrumem
miser.

Quæquæ fors fortuna est, inquit, nobis quæ te hodie
obtulit,

Per eam te obsecramus ambæ, si ius, si fas est, uti

Aduorsa

Aduorsa eius per te tecta tacitaq; apud omnes sient:
 si unquam erga te animo esse amico sensi eam, mi Pam
 phile,

sine labore hanc gratiam, te uti sibi des pro illa nunc,
 rogat:

Ceterum de redducenda id fac, quod in rem sit tuam.
 Parturire eã, neque gravidã esse ex te, solus conscius:
 Nam aiunt tecũ post duobus concubuisse eam mēsis:
 Tũ, postquã ad te uenit, mēsis hic agitur iam septimus:
 Quod te scire, ipsa indicat res. nũc si potis est Pãphile,
 Maxime uolo, doq; operã, ut clã partus eueniat patrẽ,
 Atque adeo omnes. sed si fieri id non potest, quin sen-
 tiant,

Dicã abortum esse. scio nemini aliter suspectum fore,
 Quin, quod uerisimile est, ex te recte eũ natũ putent.
 Continuo exponetur: hic tibi nihil est quicquam in-
 commodi: &

Illi miserã indigne factam iniuriam contexeris.

Pollicitus sum, & seruare in eo certum est, quod dixi,
 fidem.

Nam de redducenda, id uero neutiquam honestum es-
 se arbitror.

Nec faciam. etsi amor me grauiter, consuetudoq; tenet.
 Lacrimo, quã posthac futura est uita, cum in mentem
 uenit,

Solitudõq;. o fortuna, ut nunquam perpetuo es bona,
 sed iam prior amor me ad hanc rem exercitatum red-
 didit.

Quem ego consilio missum feci, idem nunc operam
 huic dabo.

H E C Y R A

Adest Parmeno cum pueris : hunc minime est opus
 In hac re adesse : nam olim soli credidi ,
 Ea me abstinuisse in principio , cum data est :
 Vereor , si clamorem eiu' hic crebro exaudiat ,
 Ne parturire eam intellegat : aliquò mihi est
 Hinc ablegandus , dum parit Philumena .

ACTVS TERTII SCENA IIII.

PARMENO, SOSIA, PAMPHILVS.

- Par. In' tu tibi hoc incommodum euenisse iter ?
 So. a Non hercle Parmeno uerbis dici potest
 Tantum , quàm re ipsa nauigare incommodum est .
 Par. Ita ne est ? So. o fortunate, nescis quid mali
 Præterieris , qui nunquam es ingressus mare .
 Nam alias ut omittam misérias , unam hanc uide:
 Dies triginta, aut plus eo, in naui fui ,
 Cum interea semper mortem expectabam miser :
 Ita usque aduersa tempestate usi sumus .
 Par. Odiosum . So . haud clam me est : denique hercle au
 fugerim
 Potius , quàm redeam , si eò mi redeundum sciam .
 Par . Olim quidem te caussæ impellebant leues ,
 Quod nunc minitare facere , ut faceres Sosia .
 Sed Pamphilum ipsum uideo stare ante ostium :
 Ite intro : ego hunc adibo , si quid me uelit .
 Here , etiam tu hic stas ? Pam. equidem te expecto. Par.
 quid est ?

Pam.

Pam. In arcē trāscursō opus est. Par. cui hominī? Pā. tibi.

Par. In arcem? quid eō. Pam. Callidemidem hospitem

Myconium, qui mecum una aduectust, conueni.

Par. Perij: uouisse hunc dicam, si saluus domum

Rediisset unquam, ut me ambulando rumperet.

Pā. Quid cessas? Par. quid uis dicam? an cōueniā modo?

Pam. Immo, quōd constitui me hodie conuenturum eum,

Non posse, ne me frustra illi expectet, uola.

Par. At nō noui hominis faciē. Pam. at faciā, ut noueris:

Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius,

Par. Cadauerosā facies. dij illum perduint.

Quid, si non ueniet? maneam ne usque ad uesterum?

Pam. Maneto: curre. Par. non queo: ita defessu' sum.

Pam. Ille abiit. quid agam infelix? prorsus nescio

Quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrhina,

Sue gnatae partum: nam me miseret mulieris:

Quod potero faciam: tamen ut pietatem colam:

Nam me parenti potius, quā m amori, obsequi

Oportet. at at at eccum Phidippum, & patrem

Video: horsum pergūt. quid dicam hisce, incertus sum.

ACTVS TERTII SCENA V.

LACHES, PHIDIPPVS,

PAMPHILVS.

La. Ixtin' dudum, dixisse illam se expectare fia
d lium?

Ph. Factum. La. uenisse aiunt: redeat. Pam.
quam causam dicam patri,

Quamobrem

Quamobrem non reducam, nescio. La. quem ego hic
audiui loqui?

Pā. Certum obfirmare est uiam me, quā decreui persequi.

La. Ipsus est, de quo hoc agebā tecū. Pam. salue mi pater.

La. Gnate mi, salue. Ph. bene factum te aduenisse Pāphile,

Atque adeo, quod maxumum est, saluum atque uali-
dum. Pam. creditur.

La. Aduenis modo? Pam. admodum. La. cedo, quid reli-

quit Phania

Consobrinus noster? Pa. sane hercle homo uoluptati ob-
sequens

Fuit, dum uixit: & qui sic sunt, haud multum heres-
dem adiuuant.

Sibi uero hanc laudē reliquit: uixit, dum uixit, bene.

La. Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia?

Pā. Quicquid est id quod reliquit, profuit. L. immo obsuit.

Nam illum uiuom & saluom uellem. Ph. impune op-
tare istuc licet.

Ille reuiuiscet iā nunquā: et tamen, utrum malis, scio.

L. Here Philumenā ad se accersi hic iussit. dic iussisse te.

Ph. Noli fodere. iussi. La. sed iam eam remittet. Ph. sci-
licet.

Pā. Omnē rem scio, ut sit gesta: adueniēs audiui omnia.

La. at

Istos inuidos dū perdant, qui hęc libenter nunciant.

Pa. Ego me scio cauisse, ne ulla merito contumelia

Fieri à uobis posset: idq; si nunc memorare hic uelim,

Quam fideli animo & benigno in illā & clementi fui,

Vere possim; ni te ex ipsā id magis uelim resciscere:

Nanque eo pacto maxime apud te meo erit ingenio

fides,

fides,

Cū illa, quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.
 Neque culpa hoc mea euenisse dissidium, id testor deos.
 sed quando sese esse indignam deputat matri meæ,
 cui concedat, cuius mores toleret sua modestia;
 Neque alio pacto potest componi inter eas gratia:
 segreganda aut mater à me est Phidippe, aut Philu-
 mena:

Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi.

La. Pamphile, ad aures haud inuito sermo mihi accessit
 tuus,

Cum te post putasse omnes res præ parente intellego.

Verum uide, ne impulsus ira præue insistas Pamphile.

Pam. Quibus iris nunc in illam impulsus iniquus sim?

Quæ nunquam quicquam erga me comerita est pater,

Quod nollem: & sæpe, quod uellem meritam scio:

Amoq; & laudo, & uehementer desidero:

Nam fuisse erga me miro ingenio, expertus sum:

Illiq; exopto, ut relliquam uitam exigat

Cum eo uiro, me qui sit fortunatior:

Quandoquidem illam à me distrahit necessitas.

Ph. Tibi id in manu est, ne fiat. La. si sanus sies,

Tube illam redire. Pam. non est consilium pater:

Matris seruiuo commodis. La. quò abis? mane,

Mane inquam: quò uadis? Ph. quæ hæc pertinacia est?

La. Dixi' Phidippe hac rem ægre laturum esse eum?

Quamobrem te orabam, ut filiam remitteres:

Ph. Non credidi ædepol adeo inhumanum fore:

Ita nunc is sibi me supplicaturum putat?

Si est, ut uelit reducere uxorem, licet:

Sin

H E C Y R A

Sin alio est animo, renumeret dotem huc, eat.

La. Ecce autem, tu quoque proterue iracundus es.

Ph. Percontumax redisti huc nobis Pamphile.

La. Decedet iam ira hæc: etsi merito iratus est.

Ph. Quia paululum uobis accessit pecunia,
Sublati animi sunt. La. etiam mecum litigas?

Ph. Deliberet, renunciētq; hodie mihi,
Velit ne, an non; ut alij, si huic non sit, fiet.

La. Phidippe, ades, audi paucis. abijt: quid mea?
Postremo inter se transigant ipsi, ut lubet:
Quando nec gnatus, neque hic mihi quicquam obtem-
perant:

Quæ dico, paruipendunt. porto hoc iurgium ad
Vxorem: cuius fiunt consilio omnia hæc:
Atque in eam hoc omne, quod mihi ægre est, euomam.

ACTVS QVARTI SCENA PRIMA.

MYRRHINA, PHIDIPPVS.

My. Erj, quid agam? quò me uortam? quid meo
p respondebo uiro
Misera? nam audisse uocem pueri uisu est
uagientis:

Ita corripuit derepente tacitus sese ad filiam:
Quòd si rescuerit peperisse, id qua caussa clam habuiss-
se me

Dicam, non ædepol scio.

Sed ostium concrepuit: credo ipsum ad me exire: nul-
la sum.

P. Vxor ubi me ad filiam ire sensit, se duxit foras.

Atque eccam uideo. quid agis Myrrhina? heus, tibi dico. M. mihi ne

Mi uir? P. uir ego tuus? tu uirum me, aut hominem adeo esse deputas?

Nam si utrūuis horū mulier unquam tibi uisus forem, Non sic ludibrio tuis factis habitus essem. M. quibus?

P. at rogas?

Peperit filia? hem, taces? ex quo? M. istuc rogare æquom est patrem?

Perij: ex quo censēs, nisi ex illo, cui data est nuptum, obsecro?

P. Credo: neque adeo arbitrari patris est aliter. sed deam miror,

Quid sit, quam ob rem tantopere hunc omnes nos celare uolueris

Partū; presertim cū recte, et suo pepererit tempore.

Adeo ne peruicaci esse animo, ut puerum præoptares perire,

Ex quo inter nos scires posthac amicitiam fore firmiorem,

Potiūs, quàm esset cum illo nupta aduersus animi lūbidinem

Tui? ego etiam illorum esse hanc culpam credidi, quæ te est penes.

M. Misera sum. P. utinam sciam ita esse istuc. sed nunc mihi in mentem uenit,

Ex hac re quod locuta es olim, cū illū generū cepimus:

Nam nuptam filiam negabas posse te pati tuam

Cum eo, qui meretrices amaret, qui pernoctaret foris.

M.

M. Quamuis causam hunc suspicari, quam ipsam ueram,
mauolo.

P. Multo prius scivi, quam tu, illum amicam habere Myr-
rhina:

Verum id uitium ego nūquam decreui esse adolescentiae:
Nam id omnibus innatum est. at pol iam aderit, cum
se quoque oderit.

Sed ut olim te ostendisti eandem esse; nihil cessasti us-
que adhuc,

Vt filiam ab eo abduceres, neu, quod ego egissem, es-
set ratum.

Id nūc res iudiciū hęc facit, quo pacto factū uolueris.

M. Adeon' me esse peruicacem censēs cui mater siem,
Vt eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimo-
nium?

P. Tun' prospicere, aut iudicare, nostram in rem quod sit,
potes?

Audisti ex aliquo fortasse, qui uidisse eum diceret
Exeuntem, aut introeuntem ad amicam. quid tum po-
stea,

Si modeste ac raro hoc fecit? non ea dissimulare nos
Magis humanum est, quam dare operam id scire, qui
nos oderit?

Nam si is posset ab ea sese der repente auellere,
Qui cum tot consuesset annos; non eum hominem du-
cerem,

Nec uirum sati' firmum gnatae. M. mitte adolescentem
obsecro,

Et quæ me peccasse ais: abi, solum solus conueni:

Roga, uelit ne, an nō uxorem. si est, ut dicat uelle se,
Redde:

Redde : *sin est autem ut nolit , recte consului mea*

P. Siquidem ille ipse non uoli , & tu sensisti esse in eo Myr-
rhina

peccatum : *aderā cuius consilio ea par fuerat prospici .*

Quam ob rem incendor ira , te esse ausam hęc facere .
iniussu meo .

Interdico , ne extulisse extra ædes puerum usquā uelis .

Sed ego stultior , meis dictis parere hęc qui postulem :

ibo intro , atque edicā seruis , ne quoquā efferrī sināt .

M. Nullam pol credo mulierem me miseriorem uinere .

Nam ut hic laturus hoc sit , si ipsam rem , ut fiet , resci-
uerit ,

Non æpol clam me est ; cum hoc , quod leuiū est , tam
animo iracundo tulit :

Nec , qua uia sententia eius mutari possit , scio .

Hoc mi unum ex plurimis miseris . velli quom fuerat
malum ,

si , puerum ut tollam , cogit , cuius qui sit nescimus pa-
ter :

Nam cum compressa est gnata . forma in tenebris no-
sci non quita est :

Neque detractum ei tum quicquam est , qui post pos-
sit nosci , qui fiet :

Ipse eripuit ui , in digito quem habuit , uirgini abiens
annulum :

simul uereor , Pamphilus ne orata nostra nequeat diu-
tius

Celare , cum sciet alienum puerum tolli pro suo .

ACTVS

ACTVS QVARTI SCENA II.

SOSTRATA, PAMPHILVS.

- S. *Non clam me est mi gnate, tibi me esse suspen-
 nam etiam, uxorem tuam
 Propter meos mores hinc abijisse: etsi ea dissi-
 mulas sedulo:
 Verum ita me dij ament, itaq; obtingant ex te, quae
 exopto mihi, ut
 Nunquam sciens commerui, merito ut caperet odium
 illam mei:
 Teq; ante quam me amare rebar, ei rei firmasti fidem:
 Nam mihi intus tuus pater narrauit modo, quae pacto
 me habueris
 Praepositam amori tuo: nunc tibi me certum est contra
 gratiam
 Referre, ut apud me praemiu esse positum pietati scias.
 Mi Pamphile, hoc & uobis, & meae commodum fac-
 mae arbitror:
 Ego rus abituram hinc cum tuo me esse certo decreui
 patre,
 Ne mea praesentia obstet, neu caussa ulla restet reliqua,
 Quin tua Philumena ad te redeat. Pam. quae so quid
 istuc consili est?
 Illius stultitia uicta, ex urbe tu rus habitatum migres?
 Haud facies: neque sinam, ut qui nobis mater maledi-
 ctum uelit,
 Mea pertinacia dicat esse factum, haud tua modestia.
 Tu, tuas amicas te, & cognatas deserere, & festos dies
 Mea*

Mea caussa, nolo. S. nihil iam mi istæ res uoluptatis
ferunt:

Dum ætatis tempus tulit, perfuncta satis sum: satias
iam tenet

studiorum istorum: hæc mihi nunc cura est maxuma,
ut ne cui meæ

Longinquitas ætatis obstet, mortem ue exoptet meam.

Hic uideo me esse inuisam immerito: tempus est con-
cedere:

Sic optume, ut ego opinor, omnes caussas præcidam
omnibus,

Et me hac suspicionem exoluam, & illis morem gessero.

Sine me obsecro effugere, uolgens quòd male audit mu-
lierum.

P. Quàm fortunatus ceteris sum rebus, absque una hæc
foret,

Hanc matrem habens talem, illam autem uxorem. S.
obsecro mi Pamphile,

Non tute incommodam rem, ut quæque est, in animum
inducas pati.

Si cetera sunt ita, ut tu uis, itaq; ut esse ego illam exi-
stumo,

Mignate, da ueniam hanc mihi, reduc illam. P. uæ mis-
sero mihi.

S. Et mihi quidem: nam hæc res non minus me male ha-
bet, quàm te gnate mi.

T ACTVS

HECYRA

ACTVS QVARTI SCENA III.

LACHES, SOSTRATA,
PAMPHILVS.

- L. Vem cum istoc sermonem habueris, procul
hinc stans accepi uxor:
Istuc est sapere, qui, ubicunque opus sit, ani-
mum possis flectere,
Quod faciundū fortasse sit postidea, hoc nunc si feceris.
- S. Fors pol fuat. L. abi rus ergo hinc: ibi ego te, & tu me
feres.
- S. Spero mecastor. L. i ergo intro, & cōpone, quæ simul
tecum simul
Ferantur: dixi. S. ita ut iubes, faciam. Pam. pater.
- L. Quid uis Pamphile? Pam. abire hinc matrem? minime.
L. quid ita istuc? Pam. quia
De uxore incertus sum etiam quid facturus siem. L.
quid est?
Quid uis nisi reducere? Pam. equidem cupio, & nix
contineo: sed
Non minuam meum consilium: ex usu quod est, id per-
sequar.
Credo, si non redducā, ea gratia concordēs magi fore.
- L. Nescias: uerum id tua refert nihil, utrum illæ fecerint,
Quando hæc abierit: odiosa hæc æta' st adolescentulis:
E' medio æquom excedere est: postremo iā nos fabulæ
sumus Pamphile, senex, atque anus.
sed uideo Phidippum per tempus egredi: accedamus.

ACTVS

ACTVS QVARTI SCENA IIII.

PHIDIPPVS, LACHES,
PAMPHILVS.

P. Ibi quoque ædepol sum iratus, Philumena,
Grauiter quidem: nam hercle abs te factum
est turpiter:

Etsi tibi caussa est de hac re. mater te impulit:

Huic uero nulla est. L. opportune te mihi

Phidippe in ipso tempore ostendis. Ph. quid est?

Pam. Quid respondebo his? aut quo pacto hoc operiam?

L. Dic filia, rus concessuram hinc sostratam:

Ne reuereatur, minus iam quo redeat domum. Ph. ah,

Nullam de his rebus culpam commeruit tua:

A' Myrrhina hæc sunt mea uxore exorta omnia.

Pam. Mutatio fit. Ph. ea nos perturbat Laches.

Pam. Dum ne reducam, turbent porro, quàm uelint.

Ph. Ego Pamphile esse inter nos, si fieri potest,

Affinitatem hanc sane perpetuam uolo:

Sin est, ut aliter tua fiet sententia,

Accipias puerum. Pam. sensit peperisse: occidi.

L. Puerum? quem puerum? Ph. natus est nobis nepos:

Nam abducta à uobis prægnans fuerat filia,

Neque fuisse prægnantem unquam ante hunc sciui diem.

Bene, ita me dij ament, nuncias: & gaudeo

Natum illum, & tibi illam saluam: sed quid mulieris

Vxorem habes? aut quibus moratam moribus?

Nos ne hoc celatos tandiu? nequeo satis,

Quàm hoc mihi uidetur factum prave, proloqui.

T 2 Ph.

H E C Y R A

Ph. Non tibi illud factū minus placet, quā̄m mihi Laches.

Pam. Etsi iam dudum fuerat ambiguum hoc mihi,
Nunc non est, cum eam consequitur alienus puer.

L. Nulla tibi Pamphile hic iam consultatio est.

Pam. Perij. L. hunc uidere sæpe optabamus diem,
Cum ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem:
Euenit: habeo gratiam dijs. Pam. nullū sum.

L. Reduc uxorem ac noli aduorsari mihi.

Pam. Pater, si illa ex me libros uellet sibi,
Aut se esse mecum nuptam, satis certo scio,
Non me clam haberet, quæ celasse intellego.
Nunc, cum eius alienum esse à me animum sentiam,
Nec conuenturum inter nos posthac arbitrer,
Quam ob rem reducam? L. mater quod sua sit sua,
Adolescens mulier fecit: mirandum ne id est?
Censen' te posse reperire ullam mulierem,
Quæ careat culpa? an quia non delinquent uiri?

Ph. Vosmet uidete iam Lache, & tu Pamphile,
Remissam opu' sit uobis, an reductam domum:
Uxor quid faciat, in manu non est mea:
Neutra in re uobis difficultas à me erit.
Sed quid faciemus puero? L. ridicule rogas.

Quicquid futurum est, huic reddas, suum scilicet,
Ut alamus nostrum. Pam. quem ipsa neglexit, pater,
Ego alam? L. quid dixti? eho, an non alemus Pamphile?
Prodemus quæso potius? quæ hæc amentia est?
Enim uero prorsus iam tacere non queo.

Nam cogis ea, quæ nolo, ut præ sente hoc loquar.
Ignarum censes tuarum lacrumarum esse me?
Aut, quid sit id, quod sollicitere ad hunc modum?

Primum

primum hanc ubi dixti causam, te propter tuam
 Matrem non posse habere hanc uxorem domi;
 pollicita est ea se concessuram ex ædibus.
 Nunc, postquam adp̄tā hāc quoque tibi causam uides;
 Puer quia clam te est natus, nactus alteram es.
 Erras, tui animi si me esse ignarum putas.
 Aliquando tandem huc animum ut adiungas tuum,
 Quam longum spatium amandi amicam tibi dedi?
 Sumptus, quos fecisti in eam, quam animo æquo tuli?
 Egi, atque oravi tecum, uxorem ut duceres:
 Tempus dixi esse: impulsu duxisti meo.
 Quæ tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat.
 Nunc animum rursus ad meretricem induxti tuum.
 Cui tu obsecutus, facis huic adeo iniuriam.
 Nam in eandem uitam te reuolutum denuo
 Video esse. Pam. me ne? La. te ipsum: et facis iniuriam,
 Cum fingis falsas causas ad discordiam,
 Ut cum illa uiuas, testem hanc cum abs te amoueris:
 Sensitq; adeo uxor: nam ei causa alia quæ fuit,
 Quæ obrem abs te abiret? Ph. plane hic diuinat: nã id est.
 Pam. Dabo iniurandum nihil esse istorum tibi. La. ah,
 Reduc uxorem, aut, quamobrem non opu sit, cedo.
 Pam. Non est nunc tempus. La. puerum accipias: nam is
 quidem
 In culpa non est. post de matre uidero.
 Pam. Omnibus modis miser sum: nec, quid agam, scio:
 Tot nunc me rebus miserum concludit pater.
 Abibo hinc, præsens quando promoueo parum.
 Nam puerum credo iniussu non tollent meo,
 Præsertim in ea re cum sit mihi adiutrix socrus.

H E C Y R A

- La. Fugis? hem, nec quicquam certi respondes mihi?
 Num tibi uidetur esse apud sese? sine:
 Puerum Phidippe mihi cedo, ego alam. Ph. maxime,
 Non mirum fecit uxor, si hoc agre tulit:
 Amarae mulieres sunt, non facile haec ferunt.
 Propterea haec ira est: nam ipsa narrauit mihi:
 Id ego praesente hoc tibi nolebam dicere:
 Neque ei credebam primo: nunc uero palam est.
 Nam omnino abhorrere animum huic uideo à nuptijs.
 La. Quid ergo agam Phidippe? quid das consili?
 Ph. Quid agas? meretricem hanc primū adeundam censeo:
 Oremus: accusemus grauius: denique
 Minitemur, si cum illo habuerit rem postea,
 La. Faciam ut mones. puer eho, curre ad Bacchidem hanc
 Vicinam nostram: huc euoca uerbis meis.
 Et te oro porro, in hac re adiutor sis mihi. Ph. ah,
 Iam dudum dixi, itidemq; nunc dico Lache,
 Manere affinitatem hanc inter nos uolo,
 Si ullo modo est ut possit, quod spero fore.
 Sed uis ne adesse me una, dum istam conuenis?
 La. Immo uero abi, aliquam puero nutricem para.

ACTVS QVINTI SCENA PRIMA.

BACCHIS, LACHES.

- Ba. Non hoc de nihilo est, quòd Laches nunc me
 conuentam esse expetit:
 Nec pol me multum fallit, quin, quod suspicor,
 sit quod uelit.

La.

La. Videndum est, ne minu' propter iram hanc impetrem,
quàm possiem;

Aut ne quid faciam plus, quod me post minu' fecisse
satiu' sit.

Aggrediar. Bacchis, salve. Bac. salve Lache. La. cre-
do adepol te

Nō nihil mirari Bacchis, quid sit, quapropter te huc iussi
Foras puerum euocare.

Ba. Ego pol quoque etiam timida sum, cum uenit mi in
mentem, quæ sim,

Ne nomen mihi quæstus obstet apud te: nam mores fa-
cile tutor.

La. Si uera dicis, nihil tibi pericli à me est mulier: nam
Iam ætate ea sum, ut non fiet peccato mihi ignosci
æquom:

Quo magis, omnes res cautius ne temere faciã, accuro.

Nam si id nunc facis, factura ue es, bonas quod par
est facere:

Inscitū offerre iniuriã tibi me immerenti, iniquom est.

Ba. Est magna æcastor gratia, de hac re quam tibi habeã.
nam qui

Post factam iniuriam se expurget, mihi parū profit. sed

Quia istuc est? La. meum receptas filium ad te Pamphi-
lum. Ba. ah.

La. Sine dicam uxorem hanc prius quàm duxit, nostrum
amorem pertuli.

Mane: non dum etiam dixi id, quod uolui. nunc hic
uxorem habet,

Quære alium firmiorem tibi, dum consulendi tem-
pus est.

H E C Y R A

Nam ille neque animo hoc erit ætatem, neque pol eadem ista ætate tu.

Ba. Quis id ait? La. socrus. Ba. me ne. La. te ipsam: & filiam abduxit suam,

Puerumq; ob eam rem clam uoluit, qui natus est, extinguere.

Ba. Aliud si scirem, qui firmare meam apud uos possem fidem,

Sanctius quàm iusiurandum, id pollicerer tibi Laches, Me segregatum habuisse, uxorem ut duxit, à me Pamphilum.

La. Lepida es. sed scin', quid uolo potius sodes facias? Ba. quid cedo?

La. Eas ad mulieres huc intro, atque istuc iusiurandum idè Polliceare illis: exple animū his, teq; hoc crimine expedi.

Ba. Faciam, quod pol, si esset alia ex hoc quæstu, haud faceret, scio,

Vt de tali caussa nuptæ mulieri se ostenderet:

Sed falsa fama esse nolo gnatum suspectum tuum,

Nec leuiorem uobis, quibus est minime æquom, uiderier

Immerito: nam meritis de me est, quod queam, illi ut commodem.

La. Facilem, beneuolumq; lingua tua iam tibi me redidit: Nam non sunt solæ arbitratae hæ: ego quoque hoc etiā credidi.

Nunc cum ego te esse præter nostram opinionem comperi,

Fac eadem ut sis porro: nostra utere amicitia, ut uoles.

Aliter si faci'. sed reprimam me, ne ægre quicquam ex me audias.

Verum

verum te hoc moneo unum, quali sim amicus, aut
quid possiem:

potius quam inimicus, periculum facias. B. faciam sedulo.

ACTVS QVINTI SCENA II.

PHIDIPPVS, LACHES, BACCHIS.

Ph. Nil apud me tibi desieri patiar, quin, quod
n opus sit,
Benigne præbeatur.

Sed cum tu satura, atque ebria eris, puer ut satur sit,
facito.

La. Noster socer, uideo, uenit. puero nutricem adduxit.

Phidippe, Bacchis deierat per sancte. Ph. hæcine ea est?

La. hæc est.

Ph. Nec pol istæ metuunt deos: neque has respicere deos o-
pinor.

Ba. Ancillas dedo: quolibet cruciatu per me exquire,
Licet. hæc res hic agitur: me facere Pamphilo ut uxor
redeat,

Oportet, quod si perficio, non poenitet me famæ,
Solam fecisse id, quod aliæ meretrices facere fugitant.

La. Phidippe, nostras mulieres suspectas falso nobis
In re ipsa inuenimus: porro hæc nunc experiamur. nã si
Compererit falso crimini tua se uxor credidisse,
Missam iram faciet: sin autem est ob eam rem iratus
gnatus,

Quod peperit uxor clam, id leue est: cito ab eo hæc ira
abscedet.

Profecto

H E C Y R A

Profecto in hac re nihil mali est, quod sit dissidio dignū.

Ph. Velim quidem hercle. La. exquire: adest: quod satis sit, faciet. Ba. faciam.

Ph. Quid istæc mihi narras? an quia non tute audisti dudum,

De hac re animus meus ut sit Laches? illis exple modo animum.

La. Quæso ædepol Bacchis, quod mihi es pollicita tute, ut serues.

Ba. Ob eam rem uis ergo intro eam? La. i, atque exple animum his, ut credant.

Ba. Eo: etsi scio pol his fore meum conspectum inuisum hodie:

Nam nupta meretrici hostis, à uiro ubi segregata est.

La. At hæ amicæ erunt, ubi quamobrem adueneris, resciscent. Ph. atqui

Easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi cognorint: Nam illas errore, & te simul suspectione exolues.

Ba. Perij, pudet Philumenæ: sequimini me intro huc ambæ.

La. Quid mi est, quod malim, quàm quod huic intellego euenire, ut

Gratiam ineat sine suo dispendio, & mihi una prosit?

Nam si est, ut hæc nūc Paphilum uere ab se segregarit;

Scit sibi nobilitatem ex eo, & rem natam, & gloriam esse;

Referetq; gratiam ei, unaq; opera nos sibi amicos iunget.

ACTVS

PARMENO, BACCHIS.

par. Depol nã esse meam herus operam deputat
æ parui preti,

Qui ob rem nullam misit: frustra ubi totum
desedi diem,

Myconium hospite dum expecto in arce Callidemidem.
Itaque ineptus hodie dũ illic sedeo, ut quisque uenerat,
Accedebã: adolescens, dic dũ quæso tun' es Myconius?
Non sum. at Callidemides? non. hospite ecquẽ Pãphilũ
Hic habes? omnes negabant: neque enim quenquam
esse arbitror.

Denique hercle iam pudebat: abij. sed quid Bacchidem
Ab nostro affine exeuntem uideo? quid huic hic rei est?

Ba. Parmeno, opportune te offers, propere curre ad Pam-
philum.

Pa. Quid eò? Ba. dic me orare, ut ueniat. Pa. ad te? B.
immo ad Philumenam.

Pa. Quid rei est? B. tua quod nil refert, percõtari desinas.

Pa. Nil aliud dicam? Ba. etiam: cognosse annulum illum
Myrrhinam

Gnatæ suæ fuisse, quẽ mihi ipsũ olim dederat. P. scio.
Tantum ne est? Ba. tantum: aderit continuo, hæc ubi
ex te audiuerit.

Sed cessas? Pa. minime equidem: nam hodie mihi pote-
stas haud data est:

Ita cursando atque ambulando totũ hunc cõturiui diem.

Ba. Quantam obtuli aduentu meo lætitiã Pãphilo hodie?

Quot commodas res attuli? quot autem ademi curas?

Gnatum

H E C Y R A

Gnatū ei restituo, qui pene harum ipsiusq; opera perijt:
Vxorem, quam nunquam est ratus posthac se habitu-
rum, reddo:

Qua re suspectus suo patri, & Phidippo fuit, exolui.
Hic adeo his rebus annulus fuit initium inueniundis.
Nā memini, abhinc mēses decē fere ad me nocte prima
Confugere anhelantē domum, sine comite, uini plenū,
Cum hoc annulo. extimui illico: mi Pamphile inquam
amabo,

Quid exanimatus es obsecro? aut unde annulum istum
nactus?

Dic mihi. ille alias res agere se simulare. postquam id
uideo;

Nescio quid suspicariet magi coepi; instare, ut dicat.
Homo se fatetur ui in uia nescio quam compressisse:
Dicitq; sese illi annulum, dum luctat, detraxisse:
Eum cognouit Myrrhina in digito modo me habentem:
Rogat, unde sit: narro omnia hæc: inde est cognitio
facta,

Philumenam esse compressam ab eo, & filium inde hūc
natum.

Hæc tot propter me gaudia illi contigisse lætor:
Etsi hoc meretrices aliæ nolunt: neque enim est in rem
nostram,

Vt quisquam amator nuptijs lætetur. uerum æcastor
Nunquam animum quæsti gratia ad malas adducam
partes.

Ego dum illo licitum est usa sum benigno, & lepido,
& comi.

Incommode mihi nuptijs euenit: factum fateor:

At

At pol me fecisse arbitror, ne id merito mihi eueniret.
 Multa ex quo fuerint commoda, eiu' incōmoda æquom
 est ferre.

ACTVS QVINTI SCENA IIII.

PAMP HILVS, PARMENO,
 BACCHIS.

Pam. Ide mi Parmeno etiam sodes, ut mi hæc cera
 u ta & clara attuleris;
 Ne me in breue hoc conijcias tempus, gaudio
 hoc falso frui.

Par. Visum est. Pam. certo ne? Par. certe. Pam. deus sum,
 si hoc ita est. Par. uerum reperiēs.

Pam. Manedum sodes: timeo ne aliud esse credam, atque
 aliud nuncies.

Pa. Maneo. Pam. sic te dixisse opinor, inuenisse Myrrhinā,
 suum annulum habere Bacchidem. Par. factum. Pam.
 eum, quem ego olim ei dedi:

Eaq; hoc te nunciare mihi iussit: ita ne factum? Par.
 ita inquam.

Pam. Quis me est fortunatior, uenustatisq; adeo plenior?
 egcn'

Pro hoc nuncio quid te donem? quid? quid? nescio. Par.
 at ego scio. Pam. quid?

Par. Nil: nam neque etiam in nuncio, neque in me ipso
 quid sit boni,

Scio. Pam. ego ne, qui ab Orco mortuum me reducem
 in lucem feceris,

Sinam sine munere à me abire? ah nimium me in-
 gratum

H E C Y R A

gratum putas .

Sed Bacchidem eccam uideo stare ante ostium :

Me expectat credo : adibo . B. salue Pamphile .

Pam. O Bacchis , o mea Bacchis , seruatrix mea .

B. Bene factum , et uolupte est . Pam. factis , ut credā , facis :

Antiquamq; adeo tuam uenustatem obtines ,

Vt uoluptati obitus , sermo , aduentus tuus , quocumque
adueneris ,

Semper fiet . B. at tu æcastor morem antiquum , atque
ingenium obtines ,

Vt unus hominum homo te uiuat nunquam quisquam
blandior .

Pam. Ha, ha, hæ, tu ne mihi istuc ? B. recte amasti Pam-
phile uxorem tuam :

Nam nunquam ante hunc diem meis oculis eam , quod
nosssem , uideram :

Perliberalis uisa est . Pam. dic uerum . Ba. ita me di-
ament Pamphile ?

Pam. Dic mihi , harum rerum nunquid dixti iam patri ?

B. nil . Pam. neque opus est

Adeo mutito : placet hoc non fieri itidē , ut in comoedijs ,
Omnia ubi omnes resciscunt . hic , quos par fuerat rescis-
scere ,

Sciunt ; quos non autem scire æquom est , neque rescia-
scunt , neque scient .

B. Immo etiā , hoc qui occultari posse facilius credas , dabo :

Myrrhina ita Phidippo dixit , iuriiurando se meo

Fidem habuisse , & propterea te sibi purgatum . Pam.
est optume :

Speroq; rem hanc esse euenturam nobis ex sententia .

Par.

PAR. Here, licet me scire ex te, hodie quid sit quod feci boni?

Aut quid istuc est, quod uos agitis? PAM. non. PAR. suspicor tamen.

Ego ne ab Orco hunc mortuum? quo pacta? PAM. ne scis Parmeno,
Quantum hodie profueris mihi, & ex quanta arumna extraxeris.

PAR. Immo uero scio, neque hoc imprudens feci. PAM. ego istuc sati' scio. PAR. an

Temere quicquam Parmenonem prætereat, quod factu usu' sit?

PAM. Sequere me intro Parmeno. PAR. sequor. equidem plus hodie boni

Feci imprudens, quàm sciens ante hunc diem unquam.

FINIS.

SERIES LITTERARVM.

a b A B C D E F G H I K L M N

O P Q R S T.

Omnes sunt quaterniones.

V E N E T I I S, M. D. LIX.

Apud Paulum Manutium, Aldi F.

2

M. ANTONII MURETI

ARGVMENTORVM, ET SCHO-

LIORVM IN TEREN-

TIVM LIBER.

IN VITAM TARENTII.

v m Africani uocem diuinam)

Antea legebatur, uoce diuina. ego hoc

D latini sermonis consuetudinem pati non

puto: neque enim aliqua re, sed aliquam

rem inhiare dicimus. Plautus, -- inhiat

aurum, ut deuoret. itaque ratus sum: sine periculo

posse mutari. sic paulo infra; cum in omnibus libris

legeretur, -- abiit in Græciam in terram ultimam:

ausus sum prius illud, in, expungere: quod & uersum

corrumpebat, & orationis, ut ego quidem arbitror,

puritatem. terram enim Græciam, & terram Italiam,

& similia ueteres sæpe dicebant.

Iussus ante Cæcilio recitare.) pro Cerio, quod

nomen nihili est, & tamen hoc loco in omnes libros

irrepperat, Cæcilium reposui, fretus auctoritate Euse-

bij, qui hoc ipsum, quo de hic agitur, narrat in chro-

nicis. Cæcilium autem poetam Comicum accipio.

Consularibus ludis) consularium ludorum nulla ali-

bi, quod sciam, mentio. Consualibus, non, consulari-

a 2 bus